

S T A N O V I S K O

Rady seniorů ČR k důchodové reformě

Na základě prostudování jednotlivých návrhů politických stran na důchodovou reformu, závěrečné zprávy výkonného týmu pro rozhodnutí o důchodové reformě v ČR a vlastních analýz, dospěla ekonomická komise a kolegium RSČR k následujícím závěrům a doporučením . Při rozhodování o reformě je nutno především nelikvidovat společenské uzance, které se tvořily mnohdy těžce po dobu nejméně 100 let, jako je mezipříjmová solidarita mezi plátcí příspěvků do pojistného systému, zabudovaná solidarita s invalidy a pozůstalými po pojištěncích a to, čemu se ne zcela právem říká mezigenerační solidarita je že z dnešních placených příspěvků jsou placeny důchody dřívějších přispěvatelů. Z toho rezultoval dnešní průběžně financovaný DB/dávkově definovaný penzijní systém. Rozbijeme-li reformou tyto uzance, bude to mít nepochybně za následek zvyšování chudoby značné části populace sociální a společenské neshody, ekonomické problémy spojené s poklesem spotřeby a nadvýrobou a v konečném důsledku i rozdělení společnosti s nevraživostí mezi skupinami s vážnými dopady na bezpečnost, kriminalitu a terorismus. Musíme si současně uvědomit, že pokud výsledkem důchodové reformy bude snížení relace důchodů k hrubým mzdám u většiny zaměstnanců/ to je cca 60% zam. s nižším než prům. platem/ , vyvolá to problémy v celé ekonomice, snížením spotřeby domácností důchodců, spojeným s poklesem HDP, tlak na státní rozpočet při řešení sociálních problémů, spojených s chudobou a současně snížení příjmů tohoto rozpočtu, plynoucí z nižších výnosů nepřímých daní.

I. /Reforma by neměla likvidovat mezigenerační solidaritu, která spočívá v tom, že z průběžně placených příspěvků jsou placeny důchody dřívějších přispěvatelů. Znamená to, že aktuální plátcí současně plní své povinnosti vůči rodičům a prarodičům. Stejně by neměla být likvidována mezipříjmová solidarita, protože má kromě toho, že slouží pro zabezpečení vdovských a vdoveckých důchodů po zemřelých důchodcích, ještě i nezanedbatelný vliv na stabilitu systému. Takovéto systémy velmi dobře fungují po určitém ustálení v řadě evropských zemí a spoluvytvářejí velmi efektivní společnost s minimálními sociálními problémy. Z toho rezultoval dnešní průběžně financovaný DB – dávkově definovaný penzijní systém.

Proto při výpočtech alternativ důchodové reformy musíme brát všechny tyto ukazatele do úvahy a hlídat vývoj indexu životních nákladů důchodců a vývoj nejen průměrné výše důchodů, ale i důchodů podle příjmových skupin zaměstnanců a OSVČ/z toho důvodu, že OSVČ nikdo v návrzích reformy samostatně neřeší.

Z historické zkušenosti víme, jak obtížné je se k takovýmto uzancím vracet, zjistíme-li, že jsme reformu provedli špatně a že není z ekonomických a politických důvodů dlouhodobě udržitelná. Skupina lidí, která byla při reformě zvýhodněna se bude bránit ustupovat z výhod a autoři chybného návrhu nebudou chtít přiznat selhání a nekvalifikovanost, finanční loby, která se mezitím v systému usadí bude velkou politickou i finanční silou bránit změnám a nedovolí, aby byli ze systému vyřazeni a nebo jejich podíl snížen.

Proto a z dalších důvodů, které popíšeme dále, doporučujeme setrvat u současného systému, jako základního pilíře, parametricky ho upravit směrem k vyšší motivaci vysokopříjmových skupin a současně řešit jiné, než demografické problémy, které způsobují, že systém je v budoucnu těžko ufinancovatelný. Demografický problém považujeme za účelově zveličený a prognózy by měly být optimističtější, než jaké byly použity při výpočtech návrhů reformy v jednotlivých politických stranách i výkonným týmem. Jenom snížením nezaměstnanosti o 6% na 2% nezaměstnanosti /což jsou podle

našeho názoru nezaměstnaní, kteří chtějí pracovat,/ by přineslo snížení sociálních výdajů, zvýšení vstupů do systému a se současným řešením věku odchodu do důchodu, případně i oddělením invalidního a pozůstalostního důchodového pojištění, kromě důchodů vdovských a vdoveckých po zemřelých důchodcích, od starobního důchodového pojištění a dobrou propopulační rodinnou politikou bychom zajistili dlouhodobou stabilitu a ufinancovatelnost důchodového systému v hlavním pilíři při velmi dobrém náhradovém poměru kolem 50% hrubé mzdy.

Podle rozdělení obyvatel podle příjmových skupin, chceme-li udržet chudobu v ČR na nízké úrovni je nutné:

*a/ směřovat k náhradovému poměru 45 – 50% hr. mzdy a ten v hlavním pilíři udržet.
b/ přerozdělování, mezipříjmovou solidaritu poněkud zmírnit /nastavení 100% , 30% a 10% hranice při výpočtu základu důchodu /a dořešit jiným způsobem.*

c/ oddělit invalidní a pozůstalostní důchodové pojištění od starobního /dnes cca 1/3 příspěvků na důch. pojištění jde na tyto důchody a tlak je na zvyšování /a jeho úpravu na účast pojištěnce, zaměstnavatele, státu a komerčních pojišťoven / viz vysvětlení dále/. Zároveň dořešit příspěvky OSVČ tak, aby jejich důchody odpovídaly jejich předdůchodovým příjmům a netvořili problémovou skupinu důchodců s nedostatečnými důchody.

K použití NDC jako hlavního pilíře důchodového pojištění máme tyto připomínky: V případě jeho zavedení je nutné řešit zejména mezipříjmovou solidaritu, což není jednoduché a dále část příspěvků, která musí být použita na invalidní a pozůstalostní důchody / cca 1/3/

Závěr: Zachovat stávající průběžně financovaný DB systém s úpravami parametrů /mezipříjmová solidarita a příspěvky OSVČ/ jako hlavní pilíř s náhradovým poměrem min. 45% a případně oddělit invalidní a pozůstalostní důchodové pojištění jako pojištění rizik s jinou úpravou nebo zapojit Úrazovou pojišťovnu a pojištění povinného ručení a další do systému / viz další text/

II./ Při rozhodování o dalších pilířích důchodového systému je nutno především:

2.pilíř - penzijní připojištění u penzijních fondů

Tento pilíř nemá praktický význam pro cca 40% zaměstnanců s nízkými příjmy, zejména mladé rodiny s dětmi, u kterých dostatečná částka na příspěvek, který by vyprodukoval zajímavou penzi, není k dispozici. Proto by tento pilíř měl být určen a i dimenzován pro skupiny s vyššími příjmy, aby jim kompenzoval příjmovou solidaritu, případně pro OSVČ, aby mohli kompenzovat své nízké příspěvky a důchody z hlavního pilíře. To je podle našeho názoru pro zaměstnance s vyšším než průměrným příjmem / cca 30% zaměstnanců/

Předem je ale nezbytné řešit u penzijních fondů jejich nízkou efektivitu oproti státnímu důchodovému systému. Podle výročních zpráv Asociace penzijních fondů je zhodnocení účtů klientů po odečtení daně těsně kolem inflace, zatímco u UDZ je každoroční růst prostředků na důchody roven růstu hrubých mezd. Za posledních 10 let se jedná o průměrný rozdíl ve výnosu cca 3% ročně a náklady vztažené na obrát / příspěvky + vyplacené důchody /jsou cca 7%, v UDZ jsou 1-2% ročně/. Proto je evidentní, že z příspěvků klientů v penzijních fondech budou vypláceny důchody o 10 až 15% nižší než při stejných příspěvcích do hlavního pilíře / UDZ/.

Doporučujeme proto před rozhodnutím o definitivní poloze 2. pilíře provést audity tržní hodnoty aktiv penzijních fondů, zlikvidovat deficity oproti pasivům/ účty klientů/ přijmout kontrolní opatření ke snížení rizik a celkových nákladů a teprve potom rozhodnout .

Proto odmítáme zejména návrhy na možnost částečného vyvázání se ze státního systému/ opt out/ a přechod této části pojištění do penzijních fondů. Rovněž ze stejných důvodů odmítáme návrh na snížení příspěvků do státního systému na 20% a zavedení rovného důchodu ve výši 20% průměrné hrubé mzdy to je na úrovni životního minima s tím, že navýšení si každý občan vytvoří účastí v penzijních fondech

Veřejnost je klamána reklamními příspěvky vedoucích pracovníků fondů a některých ekonomů o úspěších penzijního připojištění. Ve skutečnosti fungují převážně jako výhodné spoření se státním příspěvkem na 5 let / státní příspěvek 150,- Kč na 500,- příspěvku klienta zajišťuje krátkodobý slušný výnos/, zatímco st. příspěvek 150,- Kč měsíčně vydá po 40ti letech spoření na doživotní důchod cca 300,-Kč měsíčně v dnešních cenách, což pro důchodové navýšení nemá praktický význam.

Aby penzijní fondy mohly fungovat významně jako 2. pilíř musely by:

- a/ mít čistý výnos pro klienta ve výši růstu prům. hrubé mzdy*
- b/mít náklady do 2% obratu / příspěvky + vyplacené důchody v daném roce/*
- c/mít státní garanci proti úpadku včetně příslušné státní kontroly*

Veřejnost je třeba seznámit s tím, že stávající penzijní fondy tyto skutečnosti zdaleka nesplňují a proto pro zajištění potřebného navýšení důchodu, pokud bude hlavní pilíř snižován, nejsou zatím efektivně použitelné.

3pilíř zaměstnanecké penzijní připojištění

Po prostudování zaměstnaneckého penzijního připojištění / zejména ve Velké Británii / zjistíme, že pokud je založeno přímo u zaměstnavatele je mnohem efektivnější, než naše současné penzijní fondy a pracuje na jiných principech. Doporučujeme věnovat tomuto druhu připojištění mnohem větší pozornost při rozhodování o reformě.

Závěr:

Penzijní fondy mohou být použity jako významný 2. pilíř jako řešení pro občany s nadprůměrnými příjmy a případně OSVČ za předpokladu, že budou splněny podmínky a/, b/, c/.

Zaměstnanecké penzijní fondy dopracovat a do návrhu reformy zahrnout

III./ Invalidní a pozůstalostní důchody tvoří 1/3 prostředků vybraných a vydaných na důchody to je cca 9% z hrubých mezd a 1/3 příspěvků OSVČ. Podle našeho názoru je třeba urychleně založit Úrazovou pojišťovnu a invalidní a pozůstalostní důchody řešit z několika zdrojů mimo starobní důchodové pojištění, nebo v rámci důchodového pojištění, ale s tím, že plné krytí invalidních a pozůstalostních důchodů z úrazů / viz a./, b./, c./ by hradily do systému komerční pojišťovny a / viz d./ by hradil stát z rozpočtu.

a./ pracovní úrazy a z nich plynoucí invalidní a pozůstalostní důchody by mělo pokrýt povinné úrazové pojištění zaměstnanců a OSVČ.

b./ sportovní úrazy a z nich plynoucí invalidní a pozůstalostní důchody by mělo u registrovaných sportovců krýt povinné pojištění komerční

c./ úrazy z dopravních nehod a z nich plynoucí invalidní a pozůstalostní důchody by mělo krýt pojištění povinného ručení

d./ ostatní invalidita vrozená, způsobená nemocí případně dalšími objektivními příčinami by měla být kryta účastí státu

Miliardové zisky pojišťoven pramení mimo jiné i z toho, že část jejich povinností při likvidaci škod, pokud jde o invalidní důchody, přebírá stát v rámci důchodového pojištění

Závěr: Námi navrhovaná úprava by umožnila snížit pojistné příspěvky zaměstnance i zaměstnavatele na starobní i invalidní důchodové pojištění, aniž by byl náhradový poměr starobních důchodů snížen.

IV./ Úhrada státu za náhradní doby

Nedostatek peněz ve stávajícím systému je mimo jiné způsoben tím, že stát neplatí do systému pojistné za náhradní doby obdobně, jako tomu je u zdravotního pojištění. Pokud reforma bude uznávat náhradní doby, pak by je měla finančně ohodnotit a stát by měl za příslušné osoby v daném roce platit i pojistné do systému. Finanční ohodnocení by mělo i vliv na vypočtenou výši důchodu. V současné době je na tom nejlépe při výpočtu důchodu člověk s vysokými příjmy a vysokým podílem náhradních dob.

V./ Komerční životní a další pojištění - 4. pilíř

Toto pojištění je významné zejména pro pojišťovny a v historii pojišťovnictví vždy bylo ziskovým pilířem pojišťoven a hradilo ztráty z ostatních produktů při katastrofách. Má zvláštní význam pro nejbohatší skupiny občanů a dále pro skupiny, které vykonávají vysoce rizikovou a honorovanou činnost a potřebují sebe a své rodiny zabezpečit proti mimořádnému riziku. Tak by také mělo být vnímáno a zařazeno do celého důchodového systému.

VI./ Valorizace důchodů

Způsob valorizace důchodů a způsob indexace příspěvků pojištěnců pro výpočet nových důchodů by měl být závazně řešen v novém zákonu o důchodovém pojištění v rámci reformy. Trváme na tom, aby indexace základů pro výpočet nových důchodů byla rovna valorizaci důchodů pro daný rok. Jen tak je možno docílit, aby reálná hodnota dříve přiznaných důchodů trvale neklesala oproti nově přiznaným důchodům a oproti vývoji životní úrovně celé společnosti a aby i způsob výpočtu valorizace a základů pro nové důchody byl vypočítán ze stejného základu a se stejným zpožděním. Tento princip nepopírá zásluhovost systému, ale naopak směřuje k tomu, aby zásluhovost nebyla devastována postupnou nivelizací, jako je tomu dnes.

Závěr: Systém výpočtu důchodů a systém valorizace důchodů by měl být součástí zákona a ve vzájemném souladu.

Zpracoval: Ing.František Hinz

19.10.2006.